

Fördjupad översiktsplan för Skellefteå kommuns landsbygder

Miljökonsekvensbeskrivning

Innehåll

Innehåll	2
Sammanfattning	3
Inledning.....	6
Metod.....	7
Alternativ	9
Miljöbedömning.....	10
Miljö kvalitetsnormer.....	16
Miljömål	17
Samlad bedömning.....	18
Åtgärder och uppföljning	18

Ändringar mellan samråd och granskning är genomförda av Skellefteå kommun.

Sammanfattning

Skellefteå kommun har upprättat ett förslag till fördjupad översiktsplan för Skellefteå kommuns landsbygder. Syftet med den fördjupade översiktsplanen är att *stärka förutsättningarna för att skapa hållbara, livskraftiga och attraktiva landsbygder för människor i olika livsfaser. Detta görs genom att beskriva hur samspelet mellan glesare landsbygd, landsbygds kärnor, tätortskärnor och staden kan fungera, vilka möjligheter och vilken hänsyn som måste tas samt genom att uppmuntra och underlätta för samverkan mellan offentliga, privata och idéburna sektorer.*

Syftet med en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) är att utföra en bedömning av den betydande miljöpåverkan, både ur positiv och negativ synpunkt, som den fördjupade översiktsplanen kan medföra. I miljöbedömningen har sex (6) miljöaspekter identifierats och bedömts. Dessa är *Vattenkvalitet, Luftkvalitet, Kulturmiljö, Sociala konsekvenser, Ekonomiska konsekvenser samt Ekosystemtjänster och ekologiska konsekvenser.* Aktuell MKB utgör en bedömning av planförslagets påverkan på utvalda miljöaspekter jämfört med motsvarande miljöpåverkan vid ett nollalternativ. Genom en strategisk miljöbedömning integreras miljöaspekter i planarbetet så att en hållbar utveckling främjas, vilket kan ge beslutsfattaren underlag som möjliggör ökad miljöhänsyn och bättre beslut ur miljösynpunkt.

Vattenkvalitet

I planförslaget gör kommunen ett ställningstagande att all planläggning och prövning ska ske så att miljö kvalitetsnormerna för vatten uppnås. Ökad exploatering leder till en ökande andel hårdgjorda ytor vilket kräver väl genomtänkta dagvattenlösningar för att minimera påverkan på yt- och grundvatten. Planförslaget belyser inte vattenförekomster särskilt vilket innebär att frågorna kring planområdets vattenkvalitet inte åskådliggörs tillräckligt för att planförslaget ska anses ha positiva effekter på miljöaspekten. Sammantaget bli bedömningen att planförslagets påverkan på miljöaspekten *Vattenkvalitet* har effekter som varken är positiv eller negativ för miljön.

Luftkvalitet

Inom många delar av planförslaget påpekas vikten av samverkan och god kommunikation i utvecklingen till en hållbar landsbygd. Dessa faktorer kan göra att landsbygdens olika delar ortstrukturen blir mer autonoma, vilket bidrar till en förändring av rörelsevanor som kan få smått positiva miljöeffekter för planområdets luftkvalitet. Sammantaget görs bedömningen att planförslagets påverkan på luftkvalitet är smått positivt jämfört med nollalternativet.

Kulturmiljö

Ingen av planområdets riksintressen för kulturmiljö påverkas negativt av den fördjupade översiktsplanen. Planförslaget illustrerar och visar på en anpassningsbar ställning till kulturmiljö, där kommunen vill att landsbygden framgent också ska präglas av unika kulturmiljöer, men omfattning kan variera beroende av tid och plats. Överlag bidrar planförslaget till främjande av goda bebyggelsemiljöer där särskild hänsyn ska tas lokalt gällande kulturmiljö, vilket bidrar till att planförslaget har smått positiva effekter på kulturmiljön. Nollalternativet bedöms ha samma effekter då många av kulturmiljöerna kan vara skyddade genom lagstiftning, i andra fördjupade översiktsplaner och i ett framtaget kulturmiljöprogram.

Sociala konsekvenser

Planens avsikter med landsbygdsutveckling bedöms bidra till förbättrade förutsättningar för ett socialt liv genom integrerande mötesplatser och boendemiljöer som möjliggör möten och socialt

samspel mellan människor. I sin helhet bedöms planen leda till vidare utveckling och tillväxt i de mer rurala delarna av kommunen vilket skapar en mer sammanhållen regional helhet och förbättrar den sociala miljön genom förstärkta boende- och levnadsförutsättningar i hela kommunen. Planförslaget bedöms medföra stora positiva effekter av miljöaspekten *Sociala konsekvenser*.

Ekonomiska konsekvenser

I den fördjupade översiktsplanen är intentionen att skapa goda förutsättningar för en ekonomiskt hållbar utveckling. Planens intentioner gällande ekonomiska konsekvenser ur sysselsättnings- och produktionsperspektivet bedöms vara måttligt positiva under förutsättning att det blir den befolkningsökningen på landsbygden som planförslaget förutspår. De ekonomiska konsekvenserna uppmärksammas inte i samma omfattning vid ett nollalternativ.

Ekosystemtjänster och ekologiska konsekvenser

I planarbetet med planförslaget har en genomgång av ekosystemtjänster gjorts vilket lyfter och tydliggör frågorna och förhoppningsvis skyddar och stärker ekosystemtjänster långsiktigt.

Inom planförslaget återfinns omständigheter som bidrar till såväl positiva som negativa miljöeffekter gällande ekosystemtjänster och ekologiska konsekvenser. Bättre för luft och en tydlig strategi för bevarandet av värdefulla miljöer, men en ökad exploatering för byggande och infrastruktur påverkar naturmiljön negativt. Sammantaget bedöms planförslagets påverkan på miljöaspekten *Ekosystemtjänster och ekologiska konsekvenser* vara obetydligt.

Samlad bedömning

Sammantaget bedöms planförslaget påverka miljöaspekterna *Luftkvalitet*, *Kulturmiljö*, *Sociala konsekvenser* och *Ekonomiska konsekvenser* positivt. *Vattenkvalitet* och *Ekosystemtjänster och ekologiska konsekvenser* bedöms påverkas obemärkt av planförslaget.

Tabell 1. Färgerna visar stor positiv konsekvens (mörkgrön), liten positiv konsekvens (ljusgrön), stor negativ konsekvens (röd), liten negativ konsekvens (orange). Gul färg visar obemärkt miljöpåverkan.

Miljöaspekt	Nollalternativet	Planförslaget
Vattenkvalitet	Gul	Gul
Luftkvalitet	Gul	Ljusgrön
Kulturmiljö	Ljusgrön	Ljusgrön
Ekosystemtjänster och ekologiska konsekvenser	Gul	Gul
Sociala konsekvenser	Ljusgrön	Mörkgrön
Ekonomiska konsekvenser	Gul	Ljusgrön

Miljömål och miljö kvalitetsnormer

Planen bedöms motverka uppfyllandet av miljömålen *Bara naturlig försurning*, *Skyddande ozonskikt* och *Levande skogar*. Planen bedöms positiv för miljömålen *Grundvatten av god kvalitet*, *Ett rikt odlingslandskap*, och *God bebyggd miljö*. Övriga miljömål bedöms påverkas obetydligt.

Planförslaget bedöms inte bidra till att miljö kvalitetsnormer för utomhusluft samt för buller överskrids.

Gällande miljö kvalitetsnormer för vatten har ett stort antal av kommunens vattenmiljöer inte tillräckligt bra kvalitet för att uppnå de mål som antagits inom Sverige och EU. Detta kommer att utredas vidare. Praktiska åtgärder ska inriktas på vatten med problem eller där kvaliteten riskeras att försämrans och vad som exakt behöver göras för hur miljö kvalitetsnormerna ska följas.

Inledning

Bakgrund

Skellefteå kommuns fördjupade översiktsplan för landsbygden beskriver planeringsförutsättningar och strategier för att styra användningen av mark- och vattenområden inom kommunens gränser. Miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) syftar till att peka på den fördjupade översiktsplanens konsekvenser och vilka av dessa som behöver studeras närmare i fortsatt planering.

Enligt 6 kap. miljöbalken (1998:808) ska en miljöbedömning göras i samband med upprättande eller ändring av kommunala planer (numera strategiska plan) som kan antas medföra en "betydande miljöpåverkan". Miljöbedömningen görs i form av en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) där den betydande miljöpåverkan som planens genomförande kan antas medföra identifieras, beskrivs och bedöms. Kriterier för när betydande miljöpåverkan ska anses föreligga finns angivna i MKB-förordningen (1998:905). Enligt dessa omfattas översiktsplaner i princip alltid av kravet på en miljöbedömning då de anger förutsättningar för mark- och vattenanvändning samt riktlinjer för tillståndspliktiga verksamheter. Skellefteå kommun har beslutat att den fördjupade översiktsplanen för Skellefteå kommuns landsbygder antas medföra en betydande miljöpåverkan och en MKB ska därmed upprättas.

Planarbetet påbörjades under 2017 och MKB:n handläggs enligt den lydelse av 6 kap. miljöbalken som gällde då, enligt övergångsbestämmelserna i miljöbalken.

Syfte

Den fördjupade översiktsplanen för Skellefteå kommuns landsbygder är ett led i att förverkliga kommunens övergripande vision: *Skellefteå – en framsynt och jämställd tillväxtkommun, attraktiv att bo och verka i, med målet att ha 90 000 invånare år 2030.*

Syftet med den fördjupade översiktsplanen är att *stärka förutsättningarna för att skapa hållbara, livskraftiga och attraktiva landsbygder för människor i olika livsfaser genom att:*

- förtydliga Skellefteå kommuns bild av önskad utveckling och beskriva hur samspelet mellan glesare landsbygd, landsbygds kärnor, tätortskärnor och staden fungerar
- förtydliga vilka möjligheter som finns och vilken hänsyn som måste tas.
- uppmuntra och underlätta för lokala drivkrafter och initiativ samt underlätta samverkan mellan sektorerna offentlig, privat och idéburen.

Syftet med miljöbedömningen är att integrera miljöaspekter i den fördjupade översiktsplanen så att en hållbar utveckling främjas, enligt 6 kap. 11 § miljöbalken. En miljökonsekvensbeskrivning ska identifiera, beskriva och bedöma de direkta och indirekta miljöeffekterna som planens genomförande kan tänkas medföra. MKB: n utgör ett beslutsunderlag i den framtida kommunala planeringen.

Samråd och tidplan

Den fördjupade översiktsplanen med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning var utställd för samråd mellan den 14 november och den 27 december 2018. Under samrådstiden fick allmänheten och berörda myndigheter möjlighet att yttra sig om förslaget. Öppet hus hölls på sju platser runt om i Skellefteå kommun. Efter samrådstiden har inkomna synpunkter behandlats och ett nytt bearbetat förslag ställs ut.

Samråd: Höst 2018

Granskning: Vinter 2023

Antagande: Vår 2024

Metod

Bedömningsgrunder

I tabellen nedan presenteras den skala som har använts i miljöbedömningen för att värdera såväl positiva som negativa konsekvenser. Skalan bygger på relationen mellan befintliga värden och omfattningen av bedömd miljöpåverkan. Att ett riksintresse eller annat område med stora värden berörs indikerar att man kommer att hamna högt på bedömningsskalan men betyder inte per automatik att planförslaget medför stora konsekvenser. Påverkan kan vara av mycket begränsad omfattning eller endast beröra en mindre del av intresseområdet. Omvänt så kan en miljöaspekt som endast har ett lokalt värde hamna högt upp på bedömningsskalan, om påverkan på värdet bedöms vara stor.

Tabell 1. Bedömningskala för miljöaspekternas positiva eller negativa konsekvenser.

Stora konsekvenser	Viss eller stor påverkan på värde av riksintresse eller värden av regionalt intresse, eller avsevärd påverkan på värden av kommunalt intresse.
Märkbara konsekvenser	Liten påverkan på värden av riksintresse eller regionalt intresse eller begränsad påverkan på värden av kommunalt intresse eller omfattande påverkan på större lokala värden.
Små konsekvenser	Liten påverkan på värden av kommunalt intresse, eller mindre konsekvenser för lokala värden.
Oförändrade konsekvenser	Ingen eller obetydlig påverkan jämfört med nuläget.

Avgränsning

Miljöbedömningen syftar till att identifiera och sammantaget bedöma den fördjupade översiktsplanens betydande miljöeffekter i jämförelse med ett nollalternativ år 2050.

I textrutan nedan redovisas hur den fysiska förändringen som planen bidrar till (*påverkan*) orsakar förändringar av miljön (*miljöeffekter*) vilka får konsekvenser för miljötilståndet eller människors hälsa (*miljökonsekvenser*).

Med **påverkan** avses *fysisk förändring eller intrång* (alltså hur planen i sig påverkar befintlig situation).

Påverkan orsakar **effekter**, dvs *förändringar av miljön* som den fysiska förändringen i sig ger upphov till

Med **konsekvens** avses *den verkan eller betydelse som effekten får* för miljötilståndet eller människors hälsa

Med **värde** avses värdefulla miljöer eller strukturer som anses värdefulla. Om värden saknas, eller de är låga, för en viss miljöaspekt kan konsekvenserna bli små även om förändringen i miljön blir stor. På samma sätt kan även en liten påverkan på ett mycket högt värde kan få måttliga konsekvenser.

Baserat på den fördjupade översiktsplanens förväntade påverkan har de miljöaspekter som kan antas innebära betydande miljöeffekter identifierats, vilka är *Vattenkvalitet* och *Luftkvalitet*. I miljökonsekvensbeskrivningen har fördjupanden gjorts under miljöaspekten *Ekosystemtjänster och ekologiska konsekvenser*. Inom ramen för miljökonsekvensbeskrivningen har även social och ekonomisk hållbarhet samt särskilda kulturvärden valts att inkluderas och sammanfattas under miljöbedömningen för *Sociala konsekvenser*, *Ekonomiska konsekvenser* och *Kulturmiljö*.

Osäkerheter

Den fördjupade översiktsplanen för Skellefteå kommuns landsbygder är ett vägledande dokument som inte är juridiskt bindande. Den önskade utvecklingen för olika inriktningar som beskrivs i planen är ofta allmänt hållna och utgör kommunens önskan för den framtida användningen av landsbygden. Den fördjupade översiktsplanen består inte av en plankarta med direkta ställningstaganden, utan beskriver snarare hur olika områden och intressen samspelar med varandra. Dessa faktorer innebär osäkerheter i bedömningarna. På grund av planens inexakta detaljnivå blir också miljökonsekvensbeskrivningen ställningstaganden relativt vaga.

Alternativ

Planförslaget

Skellefteå kommuns intentioner med den fördjupade översiktsplanen för Skellefteås landsbygder är att stärka förutsättningarna för att skapa hållbara och attraktiva landsbygder för människor i olika livsfaser. Med översiktsplanen vill kommunen möjliggöra och belysa landsbygdens tillväxt som en viktig tillgång i det övergripande tillväxtmålet att ha 90 000 invånare år 2030.

Den fördjupade översiktsplanen består av två delar. I del ett redovisas planeringsförutsättningar såsom politiska styrdokument och visioner, nationella och lokala trender, demografiska förutsättningar samt allmänna intressen och riksintressen (Del 1 - Förutsättningar). I del presenteras kommunens övergripande strävan och versioner för landsbygderna (Del 2 - Planförslag). Planförslaget utgör inte ett dokument vars ställningstaganden går att placera på utpekade geografiska platser. Istället presenteras en önskad utveckling som delas upp baserat på ortstruktur (samspel mellan landsbygd och stad), noder och stråk och landsbygdsvärden och presenteras som illustrationer och tabeller. Kommunen förtydligar sitt generella förhållningssätt för en hållbar landsbygdsutveckling i sju temaområden: *Samverkan, Boende och byggande, Sysselsättning, Service, Klimat och miljö, Kommunikationer och Landsbygder för alla*. Som bilaga finns en handlingsplan som redovisar kommunens prioriteringar av aktiviteter för att främja en hållbar landsbygdsutveckling under indelningen *Samverkan, Boende och byggande, Kommunikationer, Service och Sysselsättning och näringsliv*.

Det är främst i illustrationer och tabeller under *Önskad utveckling*, i kapitlet *Generell inriktning för önskad utveckling* och i bilagan *Handlingsplan för hållbar landsbygdsutveckling* som det går att utläsa kommunens intentioner med Skellefteås landsbygder. Miljöbedömningen grundar sig därmed främst på kommunens ställning i dessa avsnitt.

Skellefteå kommun har en kommunövergripande översiktsplan från år 1991 (ÖP-91). Den fördjupade översiktsplanen för Skellefteå kommuns landsbygder utgör delvis en uppdatering av denna översiktsplan. Där det råder motsatsförhållanden gäller skrivningen i den fördjupade översiktsplanen för Skellefteå kommuns landsbygder. Till exempel ersätts indelningen av orter i centralort, serviceort, skolort, småort och område för glesbebyggelse enligt ÖP - 91 av klassificeringen i denna plan.

Utöver översiktsplanen från år 1991 (ÖP-91) finns enskilda fördjupade översiktsplaner, exempelvis för Burträsk, för Lövånger, för Bureå, för Boliden samt för kusten. I dessa handlingar finns en plankarta med konkreta geografiska avgränsningar för användning av mark- och vattenområden. Denna fördjupade översiktsplan behandlar geografiskt de delar av kommunen som inte redan har en fördjupad översiktsplan. Denna fördjupade översiktsplan behandlar framförallt platserna mellan de befintliga planerna samt samspelet mellan dessa.

Nollalternativ

Miljöbedömningens nollalternativ innebär att den fördjupade översiktsplanen inte genomförs och de slutsatser och avväganden som presenteras i dokumentet inte får någon strategisk roll i fortsatt kommunal planering.

Vid ett nollalternativ är översiktsplanen från 1991 (ÖP- 91) gällande i sin helhet och landsbygdsutvecklingen grundar sig på ställningstaganden som görs i denna handling. I nollalternativet kommer Skellefteå kommuns landsbygder därmed utvecklas i linje med ÖP-91.

Miljöbedömning

I detta kapitel redovisas bedömningen av planförslagets påverkan på de sex (6) identifierade miljöaspekter som anges i avgränsningen. I de första styckena under rubrikerna redovisas en generell hållning över aktuell fråga. Vidare analyseras hur denna fråga behandlats/bemöts i planförslaget. Sist görs ett ställningstagande av planförslagets påverkan på miljöaspekterna i jämförelse med nollalternativet. Under *Ekosystemtjänster och ekologiska konsekvenser* görs en ytterligare fördjupning.

Vattenkvalitet

Vattenförsörjning är ett allmänt intresse enligt plan- och bygglagen. En god vattentillgång är en grundförutsättning vid utveckling av olika typer av exploatering. Vattenkvalitet är viktig att belysa som en del i en trygg vattenförsörjning i planområdet. Förutom vattnets kvalitet är vattentillgången, det vill säga säkerställandet av en god framtida vattenförsörjning viktiga ämnen.

I planförslaget behandlas inte vattenförekomsterna särskilt. Vatten som samhällsviktig råvarutillgång tas upp under hänsynskapitlet där kommunens ställningstagande är att exploatering på åsar (specifika vattentäkter) ska undvikas. Om de ändå måste exploateras ska det göras med stor varsamhet och med stor hänsyn till åsarnas betydelse för grundvattentillgång och vattenkvalitet. Detta gäller oavsett om vattentäkterna är utpekade som vattenskyddsområden eller inte.

Ett stort antal av kommunens vattenmiljöer har inte tillräckligt bra kvalitet för att uppnå de mål som antagits inom Sverige och EU. De största problemen inom kommunen är övergödning och förekomsten av miljögifter. Enskilda avlopp vid hus/fritidshus längsmed vattenområden kan bidra till övergödning. I planförslaget uppmärksammas att utvecklingen av landsbygden ska ske hållbart och medger bland annat att utsläpp från små reningsverk och enskilda avlopp ska minska på sikt och omvandlas till bättre lösningar för vatten och avlopp. Så långt som möjligt ska gemensamma vatten och avloppslösningar utföras i de områden där kommunalt VA inte kan erbjudas.

I planförslaget gör kommunen ett ställningstagande att all planläggning och prövning ska ske så att miljökvalitetsnormerna för vatten uppnås. Ökad exploatering leder till en ökande andel hårdgjorda ytor vilket kräver väl genomtänkta dagvattenlösningar för att minimera påverkan på yt- och grundvatten. Planförslaget belyser inte vattenförekomster särskilt vilket innebär att frågorna kring planområdets vattenkvalitet inte åskådliggörs tillräckligt för att planförslaget ska anses ha positiva effekter på miljöaspekten. Sammantaget bli bedömningen att planförslagets påverkan på miljöaspekten *Vattenkvalitet* har effekter som varken är positiv eller negativ för miljön.

Luftkvalitet

Tillkommande verksamheter samt ökad trafik kommer att innebära negativa konsekvenser för den lokala luftkvaliteten. Hur stor den negativa konsekvensen blir beror bland annat på omfattningen av transportrörelser. Satsningar på kollektivtrafik samt gång- och cykeltrafik på landsbygden enligt översiktsplanens intentioner bedöms sannolikt kunna hämma trafikökningen i viss utsträckning och bidra till förändrade val av färdmedel, vilket övergripande väntas ha positiv miljöpåverkan avseende luftkvaliteten. En utveckling av landsbygden bedöms kunna leda till fler boende, besökare och verksamheter, vilket sannolikt kommer att generera mer vägtrafik och därmed ytterligare luftföroreningar. Samtidigt kommer luftföroreningarna bli utspridda på en

större yta och koncentrationerna även fortsättningsvis vara låga i förhållande till staden med sin mer intensiva trafik och trånga gaturum.

Översiktsplanens intentioner och förslag till inriktningar medför en samhällsutveckling på landsbygden. Planförslaget möjliggör att fler olika typer av ortstrukturer kan skapas, utvecklas, växa. I och med detta kan vissa orter på egen hand erbjuda service, vård, och sysselsättning i högre grad. Denna utveckling bedöms kunna ge positiva miljöeffekter på luftkvalitet då behovet av privata bilresor förväntas kunna minska i och med att behovet av att ta sig in till Skellefteå stad troligen minskar.

Inom många delar av planförslaget påpekas vikten av samverkan och god kommunikation i utvecklingen till en hållbar landsbygd. Dessa faktorer kan göra att landsbygdens olika delar ortstrukturen blir mer autonoma, vilket bidrar till en förändring av rörelsevanor som kan få smått positiva miljöeffekter för planområdets luftkvalitet.

Sammantaget görs bedömningen att planförslaget påverkan på luftkvalitet är smått positivt jämfört med nollalternativet.

Kulturmiljö

En av landsbygdernas styrka som god och attraktiv livsmiljö är de bebyggelse- och landskapskaraktär som finns. I planförslaget påpekas vikten av de enskilda platsernas egen bebyggelsestruktur och kulturhistoria. Genom att ny bebyggelse harmoniserar med den lokala byggnadskulturen stärks platsens unika värden. Att bevara, förvalta och utveckla platsers berättelser skapas intressanta miljöer med identitet och karaktär.

I planområdet finns flertalet platser som kräver särskild hänsyn. Att ett område är av riksintresse betyder att miljön är skyddsvärd ur ett nationellt perspektiv och dessa väger tyngre än lokala allmänna intressen. I planområdet finns riksintressen som omfattar naturvård, Natura 2000-områden, vattendrag, kulturmiljövård och friluftsliv. I planförslaget presenteras fyra områden utgöra riksintresse för kulturmiljö; Lövånger, Byske älv, Bjurön – Fällan samt Byarna runt Bygdeträsket och i hänsynsavsnittet finns kommunens ställningstaganden till varje område. Dessa riksintressen berörs inte av några motstående intressen, någon bebyggelse, verksamheter eller åtgärder som tillåts i planen. Utöver dessa kan det finnas kulturmiljöer som omfattas och är skyddade genom annan lagstiftning, till exempel som naturreservat, och kommer därmed att prövas inför eventuellt ianspråktagande för åtgärder som kan bli en följd av den fördjupade översiktsplanen exempelvis exploatering av bebyggelse. Vidare, har Skellefteå kommun tagit fram ett kulturmiljöprogram där fler kulturmiljöer i kommunen blivit klassade som värda att bevaras och vårdas.

I en karta över önskad utveckling illustreras landsbygdsvärden där kulturmiljön utgör en del.

Ingen av planområdets riksintressen för kulturmiljö påverkas negativt av den fördjupade översiktsplanen. Planförslaget illustrerar och visar på en anpassningsbar ställning till kulturmiljö, där kommunen vill att landsbygden framgent också ska präglas av unika kulturmiljöer, men omfattning kan variera beroende av tid och plats. Överlag bidrar planförslaget till främjande av goda bebyggelsemiljöer där särskild hänsyn ska tas lokalt gällande kulturmiljö, vilket bidrar till att planförslaget har smått positiva effekter på kulturmiljön. Nollalternativet bedöms ha samma effekter då många av kulturmiljöerna kan vara skyddade genom lagstiftning, i andra fördjupade översiktsplaner och i ett framtaget kulturmiljöprogram.

Sociala konsekvenser

Goda boendeförhållanden utgör en av de mest betydande faktorerna i en trygg social miljö och att ha tillgång till social service och socialt stöd verkar främjande för att minska upplevelsen av stress och känsla av utsatthet.

Planförslaget syftar till att skapa förutsättningar för en tillfredsställande boende- och servicestruktur på landsbygden, vilket skulle leda till en större attraktionskraft och minskad risk för avfolkning. Genom en stärkt landsbygd genereras förutsättningar för mer gemenskap, nya möten och sociala sammanhang och därför bedöms planen möjliggöra för ökad samhörighet och trygghet samt en stärkt identitet i landsbygdsorterna. Utvidgade boendemiljöer och enklare tillgång till service bidrar till förenklade levnadsvillkor och ökad trygghetskänsla ur det lokala perspektivet. Möjligheten att stanna kvar på eller flytta in till orten förbättras vilket bedöms kunna få positiva effekter vid bland annat utsatta situationer såsom familjedelning eller försämrade ekonomi. Utifrån enskilda ekonomiska förutsättningar möjliggör planens inriktning i viss utsträckning även förverkligandet av drömboende. Framför allt är det tänkbart att kombinera boende med meningsfull fritidssysselsättning, vilket är en av översiktsplanens intentioner.

Rekreativsmöjligheter och förekomst av mötesplatser såsom grönstrukturer i till exempel landsbygds-orterna eller på landsbygden ger bland annat pensionärer tillfällen till en meningsfull dagsyssla, stärkt identitet och socialt umgänge och med detta också en ökad chans till samverkan över åldersgränserna.

Strandnära områden erbjuder vanligen natursköna miljöer med närhet till vatten. Tillkomst av permanentbostäder eller fritidshus på dessa platser skapar goda chanser till avkoppling och välbefinnande genom bland annat naturnära rekreation som fiske. Uppkomsten av sådana boendemiljöer möjliggör också för sociala möten och nya mänskliga relationer.

Permanentboende i strand- och naturnära lägen erbjuder en uppväxtmiljö med goda förutsättningar för ökad rörlighet och god hälsa. Kommunen har planer på att revidera LIS-planen vilket medför att den sociala aspekten kan ändras framöver.

Viktigt för det sociala kapitalet på landsbygden är tillgången till offentlig service såsom skola och förskola, vilket allmänt ses som en betydande faktor i en god boendemiljö. Närhet till den här typen service på den lokala orten ger ett mer samlat helhetsintryck och förstärker landsorternas identitet. Ges barn och föräldrar möjlighet att gå eller cykla mellan de dagliga målpunkterna skapas bland annat en bra grund för hälsa och samhörighet, men ger även en starkare relation till orten. Inom de enskilda landsbygdsorterna är avstånden vanligen inte lika stora och betydande som i större städer, vilket gör det möjligt för barn och familjer att förhållandevis enkelt komma i kontakt med naturen och eventuella fritidsaktiviteter efter skolans och arbetets slut. Eftersom lantligt boende med tillgång till service tenderar att locka till sig barnfamiljer är det således viktigt att betydande fokus läggs på barnanpassning vid utvecklingen av landsbygden, för att på så vis generera goda uppväxtvillkor.

Den fördjupade översiktsplanen för Skellefteå kommuns landsbygd visar på stora avsikter med landsbygdsutveckling vilka bedöms bidra till förbättrade förutsättningar för ett socialt liv genom integrerande mötesplatser och boendemiljöer som möjliggör möten och socialt samspel mellan människor. I sin helhet bedöms planen leda till vidare utveckling i de mer rurala delarna av kommunen vilket skapar en mer sammanhållen regional helhet och förbättrar den sociala miljön

genom förstärkta boende- och levnadsförutsättningar inte bara centralt. Jämför med nollalternativet medför planförslaget stora positiva effekter gällande sociala konsekvenser.

Ekonomiska konsekvenser

Översiktsplanens inriktning möjliggör bostäder, infrastruktur och service med olika lägen och på olika platser utmed prioriterade stråk samt med god geografisk spridning i kommunen. Ett ökat antal boende i småorterna utgör en god grund för ökad handel och serviceorienterade verksamheter vilket är positivt ur ett ekonomiskt perspektiv, samtidigt som en gles landsbygd med låg boendetäthet bidrar till ökade kostnader per kapital för att upprätthålla god kvalitet på nödvändig infrastruktur och kollektivtrafik. Utökning av bebyggelse i småorter på landsbygden kan ha en betydande positiv ekonomisk effekt för kommunen genom ökad attraktivitet och ökad bosättning i kommunen. Samtidigt som ett brett boendeutbud ger en bättre samverkan mellan efterfrågan och utbud på fastighets- och bostadsmarknaden i hela Skellefteå kommun.

En ökad bebyggelse och bosättning på landsbygden kan skapa underlag för att bibehålla befintligt serviceutbud som i nuläget anses vara i riskzonen för avveckling. Sett ur ett näringslivsperspektiv kan skola och andra offentliga verksamheter utgöra ekonomiska drivkrafter för privata verksamheter vilket i sin tur skapar rörelse och stöd till näringslivet mellan tätort och landsbygdens småorter.

I den fördjupade översiktsplanen är intentionen att skapa goda förutsättningar för en ekonomiskt hållbar utveckling. Planens intentioner gällande ekonomiska konsekvenser ur sysselsättnings- och produktionsperspektivet bedöms vara måttligt positiva under förutsättning att det blir den befolkningsökningen på landsbygden som planförslaget förutspår. De ekonomiska konsekvenserna uppmärksammas inte i samma omfattning vid ett nollalternativ.

Ekologiska konsekvenser och ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som naturens ekosystem ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Tjänsterna produceras av ekosystemen och går inte att ersätta med teknik från människan. Pollinering, naturlig vattenreglering och naturupplevelser är några exempel.

Ett ekosystem bidrar med flera tjänster på samma gång, så kallad multifunktionalitet. Grönskan och vattnet i staden ger till exempel renare luft, bättre lokalklimat, ökad hälsa, klimatanpassning, bullerdämpning och möjlighet till närodlad föda.

Figur: Ekosystemtjänsterna kan delas in i fyra grupper (bild Naturvårdsverket)

De mer synliga ekosystemtjänsterna, som till exempel träråvara, är ofta beroende av andra tjänster som inte är lika synliga, till exempel näringsreglering och naturlig vattenreglering. Genom

att gynna vissa tjänster, till exempel genom att gödsla, kan produktionen från vissa tjänster öka, men det sker oftast på bekostnad av andra tjänster som till exempel jordbildning eller vattenrening.

Syftet med värderingen av ekosystemtjänster är att synliggöra ekosystemtjänsterna i relation till den fördjupade översiktsplanen och visa vikten av att minimera negativ påverkan samt att främja en hållbar utveckling. Nedan presenteras de bedömda prioriterade ekosystemtjänster som önskas stärkas och skyddas inom planområdet. Därefter följer de ekosystemtjänster som anses vara hotade eller behöver utvecklas i Skellefteås landsbygder. Ekosystemtjänster och hur de påverkas har arbetats fram tillsammans med Skellefteå kommun.

Ekosystemtjänster som ska skyddas och stärkas

Skogen är en av de stora näringarna i en norrlandskommun som Skellefteå. Dagens skogar har hög tillväxt och är virkesrika vilket är en ekosystemtjänst som ska skyddas och stärkas.

Livsmedel från vilda djur, bär, svamplockning och även livsmedel från tama djur och från odlade växter.

Tillhandahållande av pollinatörer som utför pollinering av nyttoväxter.

Tillhandahållande av dricksvatten som i sötvatten är världens viktigaste livsmedel. Skellefteå kommun har bra kvalitet och god tillgång på grundvatten. Det finns knappt 30 kommunala vattentäkter. Alla är grundvattentäkter utom den största som är en ytvattentäkt – Skellefteälven. Skellefteåsen, Kågeåsen och Byskeåsen är vattenförande åser i kommunen och löper parallellt med vattendragen. Andra åsar av betydelse är Burträskåsen, Finnträskåsen, Villvattnetåsen och Tåmeåsen. Alla grusåsar är grundvattenförande och är därför en dricksvattenresurs idag eller för framtida behov. Sveriges geologiska undersökning (SGU) anser att Skellefteåsen och Burträskåsen är särskilt värdefulla på grund av sin goda vattentillgång.

Vattenreglering genom upprätthållande av jämna flöden genom infiltration.

Sötvattensjöar är en viktig dricksvattenresurs. De näringsrika sjöarna är ofta värdefulla fågellokalerna.

Sjöar och vattendrag är viktiga som naturupplevelse och som turistmål. De används till bad, fiske, båturer skridskor, fågelskådning med mera. Vi har även förmånen att bibehålla många sällsynta arter i våra vatten. Lax, havsöring, utter, flodpärlmussla och vattensalamander är några exempel.

Estetiska värden såsom öppna landskap och vackra naturmiljöer. Sjöar, vattendrag och vattnets utseende, exempelvis både ovanför och under ytan, om den är grumlig eller inte är inte något som påverkar hur estetiskt vi upplever vattnet.

Stödjande ekosystemtjänster

En rad så kallade stödjande ekosystemtjänster som biologisk mångfald, biogeokemiska kretslopp, markens bördighet, pollinering av växter, fotosyntes och fröspridning och upprätthållande av jordens bördighet är självklara viktiga förutsättningar för de övriga tjänsterna.

Identifierade utvecklingsområden

Naturen - Inom fördjupade översiktsplanen är sedan länge starkt påverkad av mänsklig verksamhet som gruvnäring, skogsbruk och exploatering. Ur naturvårdssynpunkt har skogsbrukslandskapet stora brister. Det finns inte längre någon genuin urskog i kommunen.

Avståndet är långt mellan de skogar som har urskogens kvaliteter. Det moderna skogsbruket med dess osammanhängande skogar innebär problem för många arter att sprida sig. Riktigt gamla barr- och lövträd, döda träd, vindfällen, naturliga stubbar och lågor har minskat. Ett stort antal av kommunens vattenmiljöer har inte tillräckligt bra kvalitet för att uppnå de mål som antagits inom Sverige och EU. De största problemen inom kommunen är övergödning och förekomsten av miljögifter. Gamla lövskogar är en bristvara liksom gamla grova träd. Med det moderna skogsbruket har också skogsbränderna förlorat sin naturliga roll som "skogsvårdare". Skellefteå kommun har både myndighetens roll och skogsägarens möjligheter att till exempel certifiera sina skogar. En fråga är hur kan skogar förvaltas för att balansera mellan produktion och andra ekosystemtjänster som skogen ger, till exempelvis biologisk mångfald och rekreation?

Rekreation - Den tätortsnära skogen vid de olika samhällena försvinner mer och mer. Just nu pågår framtagandet av flertalet fördjupade översiktsplaner för kommunens tätorter. I samband med framtagandet av dessa utförs naturvärdesinventeringar samt sociotopkarteringar. Utifrån detta kan ställningstagande och bevarande av viktiga skogsområden göras. Områdena får en utpekad markanvändning i mark- och vattenanvändningskartan. Även i andra orter och byar kommunen har sociotopkarteringar tagits fram för att få en bättre överblick av rekreationsområden.

Vatten - Det finns en rad utvecklingsområden när det gäller vatten. Många intressen kring vatten och många möjliga konflikter. Ett fåtal vattentäkter har någon form av skyddsområde. Skyddet av dagens och framtida vattentäkter är inte helt tillfredsställande. Problem är även vandringshinder, föroreningar (från gruvor men även kvicksilver), privatisering, bebyggelsetryck, och minskat jordbruk och enformigt jordbruk. Våtmarker har försvunnit och en del sjöar har problem med övergödning. Dikning av våtmarker leder till att näringsämnen sköljs ut och det kan leda till övergödning, men övergödning beror inte enbart av det utan kan uppkomma från utsläpp. Privatisering vid sjöar och vattendrag i och med ökad exploatering är en risk för ekosystemtjänsten rekreation.

Jordbruksmarken - Jordbruksmarken i kommunen minskar och på senare år har jordbruken blivit färre och större vilket minskar mångfalden.

Energikällor - Det är positivt om det finns möjlighet att nyttja flera olika *energikällor* för att inte bli beroende av ett eller ett fåtal energislag.

Bedömning av miljöaspekten

En attraktiv landsbygd kännetecknas av bostäder, service och försörjning. För att människor ska nyttja naturen i vardagslivet är det viktigt att det finns tillgång till lättillgängliga och attraktiva områden vilket planförslaget främjar. Men en ökad lockelse att bebygga och bosätta sig på landsbygden kan innebära ett ökat intrång på markanvändningen, främst genom minskade arealer för jord- och skogsbruksmark men även andra grönytor. Landsbygdsutveckling i strandnära lägen i områden som är känsliga för exploatering kan innebära en negativ påverkan på befintliga naturvärden. Bosättning och bebyggelse kan till viss del även bidra till en förändring av landskapsbilden.

Att huvudsakligen koncentrera vidareutveckling av landsbygden till befintlig bebyggelse och infrastruktur ger hushållning med marken (inte minst genom andra områden kan lämnas oexploaterade) och minskar intrången på åkermark, vilket begränsar negativ påverkan på den biologisk mångfalden, befintliga spridningskorridorer och för diverse djurarter. Jungfrulig mark på andra håll i kommunen kan då underhållas och istället bevaras för exempelvis naturvård,

friluftsliv och rekreation. Utvecklingsinriktningen bedöms därför vara en positiv strategi ur ett ekologiskt och miljömässigt perspektiv.

I planarbetet med planförslaget har en genomgång av ekosystemtjänster gjorts vilket lyfter och tydliggör frågorna och förhoppningsvis skyddar och stärker ekosystemtjänster långsiktigt.

Inom planförslaget återfinns omständigheter som bidrar till såväl positiva som negativa miljöeffekter gällande ekosystemtjänster och ekologiska konsekvenser. Bättre för luft och en tydlig strategi för bevarandet av värdefulla miljöer, men en ökad exploatering för byggande och infrastruktur påverkar naturmiljön negativt. Sammantaget bedöms planförslagets påverkan på miljöaspekten Ekosystemtjänster och ekologiska konsekvenser vara obetydligt.

Miljö kvalitetsnormer

Miljö kvalitetsnormer (MKN) är ett begrepp som sätter en bindande gräns för ett miljötillstånd som ska följas vid eller efter en viss tidpunkt. En miljö kvalitetsnorm fastställs utifrån kunskap om vad som utgör en föroreningsnivå eller störningsnivå som människor miljö och natur kan utsättas för utan större påverkan. Det är myndigheter och kommuner som ska ansvara för att normerna följs. I fysisk planering ska miljö kvalitetsnormerna beaktas.

Miljö kvalitetsnormer infördes med miljö balken år 1999. Det finns idag miljö kvalitetsnormer för utomhusluft, buller och vattenkvalitet.

Miljö kvalitetsnormer för utomhusluft

Miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft gäller i hela landet och kommunerna är ansvariga för att kontrollera luftkvaliteten för de flesta MKN och Naturvårdsverket för några av dessa. Normerna reglerar halter av kvävedioxid/kväveoxider, partiklar (PM10/PM2,5), marknära ozon, bensen, kolmonoxid, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren.

De senaste årens mätningar i Skellefteå centralort har visat på låga värden och således är halterna sannolikt ännu lägre på landsbygden och utan risk för överskridande av gällande normer.

Då det endast finns risk att MKN överskrids exempelvis på de mest belastade stadsgatorna i landet bedöms det att dessa MKN inte har relevans för den fördjupade översiktsplanen för Skellefteås landsbygder.

Miljö kvalitetsnormer för buller

Miljö kvalitetsnormen för buller gäller omgivningsbuller från vägar, järnvägar, flygplatser och tillståndspliktiga hamnar. Den gäller även omgivningsbuller från vissa större, utpekade industrigrenar i de största kommunerna.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Miljö kvalitetsnormer för vatten omfattar ytvatten (såsom sjöar, vattendrag och kustvatten) samt grundvatten.

Miljö kvalitetsnormerna är bestämmelser om kvaliteten på miljön i en vattenförekomst. Varje vattenförekomst har en miljö kvalitetsnorm (MKN). Normen fastställs med stöd av 5 kap miljö balken, enligt vattenförvaltningsförordningen och Havs- och vattenmyndighetens föreskrift, HVMFS 2013:19 samt HVMFS 2015:4. Normerna är ett rättsligt verktyg och ställer krav på vattnets kvalitet vid en viss tidpunkt, till exempel "god status 2021".

Ett stort antal av kommunens vattenmiljöer har inte tillräckligt bra kvalitet för att uppnå de mål som antagits inom Sverige och EU. De största problemen inom kommunen är övergödning och förekomsten av miljögifter. I planförslaget uppmärksammas att utvecklingen av landsbygden ska ske hållbart och medger bland annat att utsläpp från små reningsverk och enskilda avlopp ska minska på sikt och omvandlas till bättre lösningar för vatten och avlopp. Så långt som möjligt ska gemensamma vatten och avloppslösningar utföras i de områden där kommunalt VA inte kan erbjudas. När det inte längre läcker ut näringsämnen och bakterier i sjöar, vattendrag och grundvatten kan vattenmiljöerna återhämta sig och miljökvalitetsnormer uppnås.

Miljömål

Miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljökvalitetsmål samt 17 etappmål inom områdena avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen och klimat. Sveriges miljömål är det nationella genomförandet av den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen. Sveriges 16 miljökvalitetsmål beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. I tabell 2 redovisas de miljömål som bedöms beröras på något sätt planförslaget. Kolumnen "Måluppfyllelse" visar om planförslaget bidrar till negativ, positiv eller neutral måluppfyllelse av miljömålen.

Tabell 2. Miljömål och hur de behandlas i planförslaget.

Miljömål	Måluppfyllelse	Kommentar
Begränsad klimatpåverkan	<i>Obetydligt</i>	Planförslaget gynnar att fler bosätter sig på landsbygden och en negativ konsekvens kan vara att det blir mer trafik lokalt som ger upphov till utsläpp. Samtidigt blir centraliseringen till staden mindre av samma anledning. Planförslaget belyser särskilt vikten att möjliggöra för goda kollektivtrafiklösningar vilket utgör ett strategiskt ställningstagande som i viss mån bidrar till en begränsad klimatpåverkan. Planförslaget behandlar inte frågan specifikt men understryker en hållbar utveckling av landsbygden genomgående i planen.
Frisk luft	<i>Obetydligt</i>	Behandlas inte specifikt i planförslaget.
Bara naturlig försurning	<i>Negativt</i>	God ekologisk status uppnås inte inom planområdet. Inte heller god kemisk status uppnås i majoriteten av de flesta vattendrag i kommunen. En översiktsplan lyfter problem och utvecklar bevarandet av landsbygden vilket är positivt.
Giftfri miljö	<i>Obetydligt</i>	Vid etablering av industrier med mera förutsätts gällande lagar och regler hållas. Behandlas inte specifikt i planförslaget.
Skyddande ozonskikt	<i>Negativt</i>	Planförslaget gynnar att fler bosätter sig på landsbygden och i kommunen vilket ger större så kallat fotavtryck i miljön. Vid etablering av industrier med mera förutsätts gällande lagar och regler hållas. Behandlas inte specifikt i planförslaget.
Levande sjöar och vattendrag	<i>Obetydligt</i>	Ett ökande av bevarande och utvecklande av landsbygden bidrar även till levande sjöar och vattendrag. Behandlas inte specifikt i planförslaget.

Grundvatten av god kvalitet	<i>Svagt positiv</i>	En övergripande planering med mer gemensamma lösningar stärker miljömålet jämfört med enskilda lösningar.
Hav i balans samt levande kust och skärgård	<i>Obetydligt</i>	Föreslagen fördjupning till översiktsplan bedöms inte påverka miljömålet negativt. Behandlas i fördjupad översiktsplan för kusten samt för havet.
Myllrande våtmarker	<i>Obetydligt</i>	Behandlas inte specifikt i planförslaget.
Levande skogar	<i>Negativt</i>	I planförslaget påpekas bland annat att exploatering ska planeras intill befintlig bebyggelse för att minska risken för att fragmentera sammanhållna skogsområden. Dock innebär en exploatering att skogsmark kan tas i anspråk.
Ett rikt odlingslandskap	<i>Svagt positiv</i>	Detta tas upp som viktigt att beakta i strävan mot en hållbar landsbygdsutveckling.
God bebyggd miljö	<i>Positivt</i>	Planförslagets övergripande syfte är att främja en hållbar landsbygdsutveckling som möjliggör för goda boendeformer i rurala områden.
Ett rikt växt- och djurliv	<i>Obetydligt</i>	Behandlas inte specifikt i planförslaget.

Samlad bedömning

Planförslaget bedöms ha smått positiva effekter på miljöaspekterna *Luftkvalitet*, *Kulturmiljö* och *Ekonomiska konsekvenser*. Planförslaget bedöms ha en obemärkt miljöpåverkan på miljöaspekterna *Vattenkvalitet* och *Ekosystemtjänster och ekologiska konsekvenser*. Planförslaget bedöms ha stor positiva effekter på *Sociala konsekvenser*.

Tabell 3. Färgerna visar stor positiv konsekvens (mörkgrön), liten positiv konsekvens (ljusgrön), stor negativ konsekvens (röd), liten negativ konsekvens (orange). Gul färg visar obemärkt miljöpåverkan.

Miljöaspekt	Nollalternativet	Planförslaget
Vattenkvalitet		
Luftkvalitet		
Kulturmiljö		
Ekosystemtjänster och ekologiska konsekvenser		
Sociala konsekvenser		
Ekonomiska konsekvenser		

Åtgärder och uppföljning

Ekosystemtjänster kan påverkas negativt vid planering och byggande. För att motverka att värden och funktioner minskar kan kompensationsåtgärder fungera som en ersättning. Åtgärderna kan vara att skapa nya eller förbättra befintliga natur- och rekreationsvärden. Vid intrång i

naturreservat, Natura 2000-områden eller liknande finns bestämmelser i miljöbalken om ekologisk kompensation. I Plan- och bygglagen finns idag inte möjlighet att ställa krav på kompensation i en detaljplan men allt fler kommuner fattar beslut om att arbeta med frivillig kompensation vid all typ av exploatering. Då kopplas kompensationen till markanvisnings- eller exploateringsavtalet.

I bilagan *Handlingsplan för hållbar landsbygdsutveckling* redovisas föreslagna åtgärder inom temaområden. Här tydliggörs ansvarsfördelningen mellan offentliga, privata och idéburna aktörer och hur dessa ska samverka för att nå en hållbar landsbygdsutveckling. Vid fortsatt kommunal planering i landsbygdsområden bör de prioriteringar som fastställts i planförslaget och handlingsplanen tillämpas. Riktlinjerna kommer också att vara ett stöd vid tillsyn och miljöprövningar enligt miljöbalken eller annan lagstiftning som pågår eller kommer att utföras i området.

Det är viktigt att miljökvalitetsnormer för vatten utreds vidare. Praktiska åtgärder ska inriktas på vatten med problem eller där kvaliteten riskeras att försämrats och vad som exakt behöver göras för hur miljökvalitetsnormerna ska följas.

Genom att revidera den befintliga grönstrukturplanen och täcka in hela kommunen kan större förståelse och samsyn uppnås i dessa frågor. Alternativt kan en landsbygdsanalys eller park- och naturprogram skapas med utgångspunkt från ekosystemtjänsterna som är beskrivna i denna miljökonsekvensbeskrivning.